11. 8. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novela trestního zákoníku

Novela zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v platném znění (dále jen „trestní zákoník“), která byla počátkem července 2025 schválena Poslaneckou sněmovnou i Senátem, přináší jednu z nejrozsáhlejších revizí trestního práva posledních let. Jejím hlavním cílem je modernizace systému trestání s důrazem na využívání alternativních trestů, přičemž účinnosti by měla nabýt od 1. ledna 2026.

Peněžité tresty

Jednou z klíčových novinek, s ohledem na posílení alternativních trestů, je zavedení možnosti uložit peněžitý trest za jakýkoli trestný čin. Nikoliv tedy jen v případech, kdy se pachatel trestnou činností majetkově obohatil, jak tomu bylo doposud. Výjimku budou představovat pouze zvlášť závažné zločiny, u kterých nebude možné peněžitý trest uložit jako samostatný trest.

Změnit se má i způsob počítání maximální výše peněžitého trestu. Nadále zůstane zachován systém denních sazeb, nicméně jejich dosavadní nejvyšší přípustná výše bude zrušena a nahrazena přepočtem odvislým od maximální délky trestu odnětí svobody, který lze za daný trestný čin uložit. Tato změna umožní soudům ukládat peněžité tresty samostatně ve větším rozsahu i pro širší okruh trestných činů a učinit z nich plnohodnotnou alternativu k trestu odnětí svobody v méně závažných případech. V konečném důsledku by tím mělo být odlehčeno značně přetíženému vězeňskému systému.

Dětský certifikát

Novela dále zavádí evidenci skutečností důležitých pro práci s dětmi – tzv. dětský certifikát. Pokud soud uzná za vhodné, může do této evidence provést záznam o pachateli trestného činu (např. znásilnění či jiného sexuálního útoku), který mu následně znemožní vykonávat práce nebo činnosti v přímém kontaktu s dětmi. Záznam v evidenci nebudou smět mít například učitelé, pracovníci zařízení ústavní nebo ochranné výchovy, dětští lékaři, pracovníci sociálně-právní ochrany dětí nebo pracovníci v sociálních službách. Pachatelé trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody pět let a více obdrží stoletý záznam do evidence, přičemž pachatelé méně závažných trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody do pěti let obdrží záznam znemožňující jim výkon práce s dětmi po dobu 20 let.

Nový trestný čin

Do trestního zákoníku dále přibude nový trestný čin, který postihuje zneužití identity osoby, za účelem tvorby nebo šíření pornografického materiálu. Cílem má být především ochrana před tzv. deepfake pornografií, vytvořenou pomocí umělé inteligence, která může sloužit i jako prostředek k další trestné činnosti (např. k vydírání). Pachatelům bude hrozit až dvouletý trest odnětí svobody, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. V případě vzniku značné újmy na právech oběti bude trestní sazba zvýšena na šest měsíců až tři roky.

Pěstování konopí

Novela zavádí možnost legálně pěstovat až tři rostliny konopí pro osobní potřebu, stejně jako držení až 100 gramů konopí v domácnosti a 25 gramů na veřejnosti. Pěstování až pěti rostlin konopí nebo držení až 200 gramů konopí doma a 50 gramů konopí na veřejnosti bude posuzováno jako přestupek, zatímco pěstování vyššího počtu rostlin či držení více než 200 gramů konopí v obydlí a 50 g mimo něj zůstane i nadále trestné. Novelou tak dochází ke zmírnění postihů v dané oblasti i k faktické legalizaci pěstování konopí pro osobní potřebu v omezeném rozsahu.

Neplacení výživného

Od ledna 2026 bude trestní odpovědnost za zanedbání vyživovací povinnosti vázána na vznik nebezpečí nouze pro oprávněnou osobu. Nové znění skutkové podstaty stanoví, že kdo neplní svou vyživovací povinnost (a to i z nedbalosti) po dobu delší než čtyři měsíce, čímž vystaví oprávněnou osobu nouzi, může být odsouzen až ke dvěma letům odnětí svobody. Novelou se tak zvyšuje horní hranice trestu odnětí svobody u základní skutkové podstaty na dva roky.

Předsudečná nenávist a postih ideologických hnutí

Novelou trestního zákoníku dochází k rozšíření výčtu pohnutek, jenž zvyšují závažnost trestné činnosti – tedy přitěžujících okolností. Nově bude přitěžující okolností i pokud se pachatel dopustí trestné činnosti například z důvodu věku, pohlaví, zdravotního postižení, sexuální orientace, vyznání či politického přesvědčení oběti.

Novela také zpřesňuje formulaci u trestného činu zakládání, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. Nově totiž zákon výslovně stanoví, že je trestné zakládat, podporovat a propagovat „nacistické, komunistické nebo jiné“ hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení základních práv a svobod, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní nenávist. Dosavadní znění zákona, jenž hovořilo pouze o „hnutí“ v obecném slova smyslu, tak získá konkrétnější podobu a bude výslovně cíleno na hnutí propagující nacistické či komunistické ideologie.

Závěrem

Novela trestního zákoníku představuje vítaný posun směrem k modernizaci trestního práva. Důraz na alternativní tresty i kriminalizace novodobých forem trestné činnosti (např. deepfake pornografie) poukazuje na snahu o efektivnější a modernější aplikaci trestní represe. V neposlední řadě lze od novely očekávat snížení zatížení vězeňského systému, vyšší míru resocializace pachatelů i úspory ve veřejných rozpočtech.

JUDr. Jindřich Vítek, Ph.D.,
zakladatel advokátní kanceláře Matzner & Vítek a odborný asistent na právnické fakultě

Matzner & Vítek

Anny Letenské 34/7
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 254 555
e-mail: info@matznervitek.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Kdy se z nesplaceného úvěru stane trestný čin? Úvěrový podvod v praxi
- Konec mírných trestů za ničení přírody? Co přináší projednávaná novela environmentálního trestního práva
- Od obchodního rizika k obžalobě: kdy může za dluhy a obchodní jednání společnosti trestně odpovídat její statutár?
- Analytická metoda jako faktor určující hranice trestní odpovědnosti: přeměna THCA na THC při chemické expertíze
- Zahlazení odsouzení: kdy se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen?
- Kauza fenky Asty: proč měl Nejvyšší soud pravdu, ministr spravedlnosti ne, a proč je teď řada na Sněmovně
- Chybějící protokol jako důvod procesní nepoužitelnosti kamerového záznamu pořízeného při sledování osob a věcí v trestní věci
- Kontrolující osoba podle § 37d ZTOPO: nový nástroj v trestním řízení právnických osob
- Komu patří auta z Auta Super? Odpověď nebude v technickém průkazu
- Když formální trestnost nestačí: co přinesl nález IV. ÚS 455/26 k subsidiaritě trestní represe
- Zbraňová amnestie v praxi: kdy (ne)může vydání zbraně vést k zániku trestní odpovědnosti?